

לאָלְזַעַד טַאֲגַעַפְּלָאָשׁ אִין וּוֹאָמָּו וּוֹעֶדֶן בְּעַשְׂוֹלְדִּיגַּט דֵּי מַעַן שְׁעוֹוִיקָּעָס אִיזְׁ מַאֲסָלָוּעַ

צווישע אנדערע ווערט זיך אויר פארגעווארטשען, און זיך האבעו געשטרעפט ציך א בעו אפענטער
אינטערזענץ פון פוילען גענען שאווייט-רוזמאן

ווטנשער ווערט גוונאָט אָנוּ בעשׂולראָד
גונס-אַקט, אוֹ דָו אָנגעַקלְאָנדְמַעַן וְעוֹגַעַן
געשׂטְאָגַעַן אָנוּ אֲבִינְגְּדוֹן קָאנְפְּמַאְקָט מִזְמָרָה
די אָוּסְטְּנֶרְדִּישָׁן בָּאַצְּיָאלְ-דָעַמְּאָקְרָאָה
טעַן, אָנוּ וְאַחֲרֵי 1929 אָנוּ אָגְגְּעַקְוּמָאָן
סָאַנְסְּפָרְדָּצְׁוֹן כְּתוּ מְאַסְפָּקָה עַדְעַר פָּוָרָה
רָעֵד פָּוָן דָּו רְבָּשָׂעַן מְעַשְׂעוּדְקָעָם אָוֹרַ
רָאַע עַמְּגַרְאָצְּעִין אֶבְּרָאָמָּאוּסִישָׁן, וְעוֹלָמָן
בָּאָרְחָט אָפְּנָעָהָלְמָעָן קָאנְפְּמַאְקָרְשִׁיכְעָן
סְמִיךְ דָּו אָנְגְּעַקלְאָנְגָּטָעָן, וְזָד אַוְיְבָעָהָרָה
טָמָן אָזְפָּעָדְעָר חָמְטִישָׁן פָּאָמָּעָן אָמְגָעָן
סְלָאָנְמָעָן וְאַלְכָן, אָחִיזָן אֶבְּרָאָמָּעָן
חוֹמְשָׁן וְעוֹגַעַן אָנְגְּעַקְוּמָעָן נָאָר אַתְּמוּגָעָן
מְעַשְׂעוּדְקָעָם פָּאָרְאָלָנָר, וְעַלְכָעָה הָאָ
בָּעָן אָנְגְּעַווּזָעָן, אוֹ דָעַר רְוִיטָעָר אַיְמָן
פָּאַרְאָלְגָּוָס אָנוּ פָּלָל שְׁעַרְלִיבָּעָר פָּאָרְ-
סָאַעְיָאלְלוּס, וְזָי אַגְּנָמְטָרְרִיעְנָזָן פָּאָרְ-
חַזְּמָקְרִיד אָרְדָעָד עַנְלָאָנָה.

נאר דן נועצטנוו מאמענטען. ער זאך אונ
איך האבען אלטע ערקלערט, או וועז
האט פערבאנדס-פערדא האז ויך דער
זיזט וועגען דער מעגלובקנט פון
נאָעטנען אַרײַסטעיט פון פראָנְדֶּר
אוֹן פֿוֹלִישׁוּ נְעֵמָן דִּי סְפִּוּרְעַמְּעָן, האָז
וְאַנְגְּרִיךְעַמְּט, אוֹ אַוְאַז בְּעוֹזְבָּעַנְמָן אָנוֹן
טַעֲרוֹתָן אָנוֹן גְּאַנְגְּבָעַנְמָן וְיַמְּגָנָן
וְעַזְבָּן אָנוֹם קָמָה מִזְטָה דָּעַר סְפִּוּרְעַמְּט
טַעֲרוֹתָן.

דָּס פֿרְעַזְבָּאנְדָס-פֿירָאָה אָטָם גְּנָאָר
בְּנֵי אָנוֹן אַעֲמָנָעָן צְיוּזָמָעָן הָאָגָּן מִזְטָה
אַגְּדָדִית קָאנְטָר-דָּעַוְאָלְמָנִיאָנְגָּעָר עַזְגָּעָן
זְהַעֲצָמָן, אוֹן קוֹרָם פְּלִימְבָּן
בָּאוֹן, דָּעַם אַנוֹנְצִיאָטָר פָּן דָּעַר אַגְּנָז
דוֹסְטְּרִיעָן-פְּאַדְּמָטָן. צְוֹשָׁעָן דָּעַר דָּגְנָעָן
פָּאַרְטָן אָנוֹן פָּעַרְבָּאנְדָס-פֿירָאָה אָנוֹן גָּעָן
קָומָעָן צָוָאָלְמָעָן יְאַלְמָקָעָם צָוָאָלְמָעָן.

דצ'ר רעדזקטאר געטמאן-אָן פון 6 בז' 7 אין אַווענד
ニシット בעשטעלטע מאנוגס קרייפטען וווערטען נישט ציריקגענטיקט.

„Lodzer Tageblat”, Łódź, Piotrkowska 16 Skrz. poczt. 16
טלפֿאָצְעַן: רַצְאָקְרִיעַ, 100-57, אַדְמָנִינִיעָצְעַדִּי, 100-47

ד' הלכה פוז. ב. ב. ס.

אין'ס האמן יידיש-העברעניאַש

די קאנסטעיטווציע=דעפעאטע אין סײַם

ההיליך און לאילע צוואמענארבייט.—די בעפעלעכערינג וועט אלארמירט ווערבען.—געוו. מיניסטער צאר אלס פערטידיגער פון דער קאנסטיטוציע.

או שווין החטף נושטת איז אמאווער
בורגרער אוון פוליען, וועלכער זאל זיך
לאזען נעמץן אויף די דאזונען המצעה
או דער סאנציען. דער סומ אלס גאנז
עשר, גנט זיך ועהר אפ ארדן וחשבין
וועגן וואס אם געתט איזט רעד סאן
נאציע. געגענערונג, או די נאר איזט
פארפליכטערנעם קאנסטומיטצע איז נאר
נושט איז אודראעלען, גלעפנע טוּר
אבער: נאר ומונגער דערוין, או דער סאן
נאציע לאצער, יענער אונגעלויף אוון מטען
שען אחו פראנרכם, אחו אוועגןווער
או אונאודען, זאל זיין בעריזען זי
אייסאנטערונג.

אין גען פון אונזער גיסטיג-קולדטורעלע פראבלעמען אייז ווי בעוואסט... דיא
שפראכען-פראגע איינגענטליך האבען מיר ז. שפראכען: העברעהיש, יודיש אונ
די לאנדס-פארן. איזוי שטעלט זיך פאך די לאגע פון די יונען אין אלע לען.
יער פון מורה איראפע, און מערב-אייראפע האבען מיר נישט אוז פלאנטער,
אבער דאס אייז נישט לטובה, נאר ערעה פון אונזער גיסטיג-קולדטורעלע לאבען
אין יונע פנדער.

וועגן אָונְזָעַר שְׁפָרָאָכְּפָן-פְּלָגָנְטָעָר אִיז אָונְזָן-שיין פְּילָ מַאל אַזְּסָעָקְמָעָט צָו רְעֵדָעַן. מִיר האַלְטָעַן דָּאַס אַמְתָּ נִישְׁטָ פָּאָר אַבְּ-אַונְגָּלִיךְ, דָּאַס אִיז נָאָר אַיְינָס פָּאָן דַּי פְּילָ שְׁוֹעָרִיגְקִיטָּעָן אִין אָונְזָעַר לְעַבְעָן. דַּי גְּרוּסְטָעָ צְרָה פְּזָן דַּעַם דָּאָזִי. נִגְעָן דַּי פְּלָגָנְטָעָר הַאַבְעָן מִיר נָאָר אַיְינָס שָׁוֹל-וּזְעָן. מִיר זְעָנָן שְׁטָעַנְדִּיבָּגָן גַּעַשְׁטָא. נִגְעָן אָזִיפָּן שְׁטָאַנְדְּפָוּנְקָט, אוֹ דָעָר וּפְזָחָ וּוּזְגָעָן הַעֲבָרְצָאִישָׂ אֶדְעָר יְוִדִּישָׂ אִיז אַרְיָין אִינְגְּרָלִיכָּר עֲנֵינָן, וּוּלְכָבָר דָאָרֶפֶט עַרְלַעְדִּיגָּט וּוּפְרָעָן דָוָךְ רַיְין יְוִדִּישָׂ אַינְטָאַנְגָּעָן. פָּאָר דָעָר מַאְכָט דָאָרָף בְּשָׁוּם אָזְפָן נִישְׁטָ זִין קִין אַונְטָעָרְשָׂה, צַי דָּאָס יְוִדִּישָׂ קִינְד לְעַרְנוֹת אִין דָעָר שָׁוֹל אַחֲזָן פּוֹלִיאִישָׂ, הַעֲבָרְעָאִישָׂ אֶדְעָר יְוִדִּישָׂ, צַי נָאָר בִּידְיעָ שְׁפָרָאָכְּעָן צְוֹזָמָעָן. וּוּאָרָם דַעַם שְׁטְרִירִית צְוִישָׁעָן הַעֲבָרְעָאִישָׂ אִיז יְוִדִּישָׂ קָאָן נִישְׁטָ עַנְטָשִׁידָעָן וּוּפְרָעָן דָוָךְ נִישְׁטָ יְדָעָן. דָאַס אִיז דָאַק אָזִי קָלָאָר אָזִי סְפָרְשָׁעַנְדָּלִיךְ.

אָבָרְפּוֹרְ דִּירְ פַּרְכְּנִיקְ, דַעַטְ "סְפָעֵץ" פָזְןְ קַוְלִינְטְרְ אָוּןְ בִּילְדְוָגְנוּ בֵּיְ פֵ.פֵ.פֵ.אָוּןְ דָּאָסְ גַּאֲרַבִּישְׁ אֶזְזִיְּ קְלָאָרְ אָוּןְ פַּעֲשַׂתְעַנְדְּלִיןְ.
לְאַגְּנָעְ יְאַהֲרָעְןְ חָאַטְ זִיךְ פֵ.פֵ.סְ. נִישְׁטְ גַּעַלְאָזְטְ אַנְרָעְדָעְןְ פָזְןְ "בִּינְדְ", אָוּ

דֵּר וו. בְּעַמְּלָה אֲמֻרָה.

די דרייפּום-אָפּערען איז איז פֿראָנְקְהִידְיִיל נָאֶד נִישְׁתַּחֲוֵל פֿערעַנְדִּיגַט

א ברייף פון פאריזן צום „לאדווער טאגעבלטאט“ – פון ג. שעבטמאן

נאר ווינער רעדאָט און ווענדראָגונג און
„זַהֲמָנָנָאָרְבִּיטֶט“, נאר זיך שווין קומען
נוֹשֵׁם גַּעֲמָרְגָּעָן, אוֹ דָּאָס, ווֹאָס דָּו סַפְּנָאָל
צַעַד הַחַטָּאת אַיִּצְתָּה דַּרְכְּאָרְדוֹרָהּ דָּו אָקָן
סְטוּמוֹצְיָאָרְדְּבָאָצְטָה אָנוֹ סְוִים, אָנוֹ תָּ
מְאַצְמְשָׁעָר מַאֲצָמָהָה, ווּלְכָבָד הַחַטָּאת דָּי
אוֹיְנָאָבָעָ לְטַבְּמָעָר צַיְּמָאָכְלָעָן דָּי רָעָ
נוֹרָגָן אַדְּפָן ווּוּרְמָשָׁאָפְּלָגְלָעָן נְעָפָות,
אוֹ אָנוֹ דָּשָׂר אַיְסְבָּעָגְרִידְשָׁעָר פָּלִיטָזִיק,
אוֹ אָיִד דָּי, ווֹאָס מַנוֹּנָהָעָן, אוֹ ווּנְשָׂרָ רָעָ
אָנוֹ אַיִּדְעָר דָּעָר אַגְּנָסְטוּמְצָעָץ ווּעַט פָּעָר
וּלְכָבָד דָּעָר אַגְּנָסְטוּמְצָעָץ ווּעַט פָּעָר
טוּבָעָן דָּאָס גַּעֲוָוִישָׁעָן אָנוֹ,, „מְעַשְׁלָמָ
פְּרוֹסִיק“, הַאֲבָעָן זיך שְׁיוֹן אַיְבָעָרְצָעָט
אוֹ ווִי הַאֲבָעָן אֶל מְעוֹתָהּ. עַפְּעָם אֶל פָּאָלִיטָזִיק
שָׁאָר לְיַיְהָטָם מַסְתָּמָא אַגְּנָסְטוּמְצָעָט דָּשָׂר
ב. בְּ-קַלְבָּע אַזְוָוְעָרְקָעָן אַלְסָם דַּרְגָּנְעָ
אוֹנוֹ דָּשָׂר קַאְגָּסְטוּמְצָעָט-דַּבְּעָמָעָן, דָּעַם
הַיְּ צָאָר, אַזְוָאלָת, ווֹאָס הַוִּיסְטָם דָּעַם שְׁוִי
פָּעָל ווּוּנְשָׂמָחָעָן, ווֹאָלָט אָזְדָּבָעָן
מְשֻׁן אַזְאָט קְפָּלָתְנִים, ווִי צָאָר אָנוֹ דָּשָׂר
הַאֲלָל פְּעָדָטָאָרְגָּעָר פָּוּ דָּשָׂר קָאָ
סְטוּמוֹצְיָאָר
דָּשָׂר קְלִינְגָּעָר צְוָרְהָיִוְיָה צַיְּדָר אַיְתְּרִיכָּ
מְלִקְנָעָט פָּוּ דָּי „פָּעָרְבָּעְשָׁרִים“ הַחַטָּאת
מְשֻׁן אַזְלָר גַּעֲמָרְגָּעָן בְּעַמְּקָמָהּ אָנוֹ דָּעַר
אַרְבִּיטֶט אָנוֹ הַחַטָּאת זיך גַּעֲוָוָן דְּשָׁרְשָׁאָסָעָן.
אָנוֹ שָׁאָר מְאַרְאָט דַּעְרְקָעָרָט אָנוֹ ווּנְעַט
אַרְבִּיטֶט גַּעֲמָנָעָן, אוֹ דָּשָׂר גַּעֲנָעָרָל מְעַר
סְמִיכָּי, ווּלְכָבָד הַחַטָּאת אָנוֹ אַגְּרָוְסָעָמָס
אַלְלָמָן גַּעֲשָׁאָעָן דָּי גַּאנְגָּאָשָׁ שָׁאָרְלָוְיָאָ

“לְאַדּוֹעֵר טָאגַעֲפֵלָאַט” – פִּינִּי. שְׁעַבְּמַמְּאוֹן
זענונו געווען מאסצע:מען, ווען דער גאנַזֶּן
צער זאל אוין פערוואָן דערלט געוווארען און
א זונדרען קעמעל. דער אָנְגָּרִינִיךְ שְׂפָרָעָר
עד זענונו געווען די אַנטְוּרִינִיךְ אַסְטָאָרָעָן.
און דעם זאל זענונו זוּ געווען אַמְּגָן
דערהָנִיט, אַבְּער זוּישָׁר אַקְּלָמִיסְקִינִיט
האטָם בעהערשטן די אַוְידִינִיטָאָרָעָן. די פְּרָאָ
הָרִימִיכִים-מְשֻׁרְחָהָטָן פָּוּ דעם עַלְמָה הָאָטָם
וּזְרָדְפָּעָהָלְטָעָן אַסְךְ פָּאָסְוּזֶר — הָגָם
צְוִוְּיָשָׁעָן אַוְהָרָז זענונו געווען וְעוֹהָר אַסְךְ
וּוְרָעָן, בְּנֵי אַוְתְּנוֹנָעָן צְהָעָרָשָׁר הָאָטָם זְרָדָ
לְיבָכָת: עַלְעַנְטָמָשָׁעָן אַנְטִינְדָּרָזָק, אָו
די פְּיעָסָעָה הָאָטָם אַוְרִוְּסְמָרְזָהָעָן אַנְ'אַמְּתָהָן?
„אַלְלָאָסְ-צָאָרָן“. די פְּאָלְזָוִיָּה הָאָטָם זְרָדָ
פְּעָרָהָלְטָעָן וְעוֹהָר פָּאָסְוָן. אַרְשָׁת גָּאָר
דָּעַם וּזְדָר מְזִמְעָל אָנוּ גַּעַוְאָרָעָן נָגָעָן
נָרוֹים, הָאָטָם זְרִוְּגָעְזָהָרָהָטָן פָּוּ זְאָל
אַצְּעָנְגָּהָלָגָן עַזְּהָעָצָמָעָן וְמַעְלָנָת. מִוּט
גָּדוֹלִים מִזָּהָא אָנוּ גַּעַלְגָּעָן צְזָרְפִּיהָרָעָן
די פְּאָרָשְׁטָעָמָגָן בְּזֵאת צָמָסָפָט. אָוּרָה
מַאֲרָגָן אָנוּ אַוְהָ אַגְּבָרָמָהָרָעָן הָאָבָּאָן
דָּאָס אָנוּ אַבְּרָאָגָן גַּעַוְעָן נִוְשָׁת מַעְהָרָה וּ
אַמְּרָנִיקָמָרָן מִצְּרָרָהָן פְּרָאָגְּצָוְזָשָׁעָרָהָן
צְיָאָנְגָּרָעָרָהָן קְרָיוֹזָעָן. מִוּט זְוִוְּעָרָהָן קְרָנוֹנָט
בְּעַת דָּוּ עַרְשָׁמָעָהָן גַּעַוְאָלָטָהָן פְּרָאָשְׁטָעָלָגָןָהָן הָאָבָּעָן
וּוּ פְּשָׁעָטָהָן גַּעַוְאָלָטָהָן פְּרָאָשְׁטָעָלָגָןָהָן דָּי אַזְּוִיָּה
מַעְרָקְזָאָמְקָעָטָהָן פָּוּ דָרָעָרָפָלָגָןָהָן אָנוּ
אוֹרָף דָּעָרָפָרָטָעָרָהָן פְּאָרָשְׁטָעָלָגָןָהָן אָנוּ
דָּעָרָסְקָאָנְדָאָגָן אַזְּיָּמָעְרָבָאָגָן. נָאָד
דָּעָם אַזְּוֹעָנָרָהָן בְּזֵוּ אַזְּקָדָעָן אַנְמָוְעָנָאָדָה
אַזְּוֹיָּהָן דָּעָרָפָרָשְׁטָעָלָגָןָהָן אָנוּ אַזְּבָּאָה
גַּעַחְמָפָטָהָן דָּוּ מַעְלָיְכָקָטָהָן זְדָקָעְזָלְגָּלָדָה
צְוּ אַזְּבָּעָרְצָוְנָגָן, 18 „אַמְּטוֹ-דָרְרִינִיךְ-צָאָרָן“
רָאָזָן? וּנְעָנָו אָנוּ פְּרָאָקְרִיךְ: אַרְגָּנִישָׁט
אָ, אַזְּיָּנְגָּשְׁטָאָרְבָּעָנָעָרָסָצָהָן אָנוּ אָזָה
עַם וּנְעָנָו נָאָד בְּזֵוּ חַנְעָנָטָהָן פְּאָרָהָאָן אָנוּ
פְּרָאָנְקְרִיךְ מַעְזָעָנָעָגָן גְּרוּפָעָם, וּוְלְכָבָן נָאָזָה
בָּאָעָן, אָזָוּ דָרְיוֹוָאָס אָנוּ שְׂלָרוֹאָן, אָזָוּ עַם =
מַפְּדָחָאָן אָנוּ אַסְטְּרָמוֹרָאָר, אָזָנְרָהָאָן
אַחְאָלָדָהָן אָנוּ אַזְּפִּקָּאָה, עַמְּלִיל וְאַלְאָה,
שְׁחָדְרָמָס אָנוּ לְאַבְּאָרִי וּנְעָנָו פְּעָרְעָמָטָהָן
אָנוּ פְּאָרְעָבָעָרָהָן גָּנוּי בְּרָאָסְרָבָן.

— ०८ —

ב ע נ ד ! ! (יט) זו איזטן-כטטן
מאלט האט בעשיטווטם די „ראדא אט“.
מיואדרימשנאי און בענדן, וואם דראטן
אנפזידראען מיט דער שטאטט-פערוואל.
טאגן, נאדרעם זוי דער מונגסטראטן און
שטאטט-ראטן וועגן מיט א קורצער ציטט
צ'אָרְק איזטנ-געלעטען געווארען, און דעל
ראדא וועגן בעשיטווטם געווארען ו
סְרִיסְטַּמְעָן אָנוּ 5 וְאֶרְךָן.
די יודישע בערעדערונג פערערען
או 80% או דער אלעטונגער בערעדערן
ראגן און פערן.

אויה זיך נטען א פעראנטוארטלוי-קעטנ
האר דער פיעסער. אונ דעם זעלפונגען זיך
האבען זיך אויזיסטענט אויך אנדרערץ
ראטערעטגער.

דו דראזונע בענאנטוועז בעטערעדאגען
וועגען פון דער פאנצער גלאנטולכטיט
מיט רזבסט אויזענונגען געווארען אלס
אנפונזאג פון פאמפ מעד דן רעכטער
קדראזעוויזיש קרייזען. מען האט דער
ווארט, אונ בז דער פרעטערער וועלען
בעשנטומט אויבערעטן אונזערעטן אונ
פאנדראלען. דער פרעטערקח האט מא-
בולוורט א פאנצער מהנה פון פלאיזען
לייט אונ געהויז-אפענטוועז, אונגעטנו אונ
ציוויל. צי דער אלגנטמאנער ענטוושאג
אייז אבער דן ברעטמיירער דראכטאנגען
פאלשעטנרגן רוזהו. קוינצער האט אקלילו
ליין פופס גוושט געטונו אונ דן יענונגען,
וועלכע האבען שטעריג געטמעגה, אונ
דז לאטזס-אפענצע איז אונ זאנקחד
שווין לאגנין מoit אונ וועט קאנטאל גוושט
אוישטעהן תחיה-חתמים, האצען מז-
אומזורהט. עם דאט געשנונג, אונ זווערט

טערוישע דצמוניגסונגין, א לאג געלע-
אש עזין, וואס קען האבען נוישט מעהר-
ען א הוסטער-ישע בעדטמאן, צו וואס-
שע זאל מען אויסיגראטען אלטמע. לאג-
ענדראבגען ויבוחיט אונ לערענשאטטן?
דאס לעבען האט אבער בעוועזען, אונ
ער ענוו, "דריאטס" אונ גאנך חנטט וויט
שעת קפין געלטאנדר ענוו אונ פראג-
זיד. צו ער קפין זאנך אונ איז אונ
קנטטועז קברגערעטטן אונ פראגסעריך
געטטן ענאנן פְּרָאָגָהָן אונ פְּרָאָגָהָן
ערדראנען אונ גראטס, וועלען זענען
הנאנט צו טאג, פמעט דראטסיג אונ
אד דער, "אַלְעָרָץ" צו פְּרָאָטְרָוָן דן
סְמִתְעָ שְׂוֹלְדִּינְגָּן, צו בְּשָׁלְדִּינְגָּן דְּרָיְנִי-
סְמִסְמִסִּים, צי האסגען דז יונגען פְּרָאָגָהָן.
שע טיר, וואס האבען זיך בשעהן אונ
גימען פאר דראטס-עס קירווערט

די טאג, אונ, זו בעאנט, אונ דעם
אטטנט, "אטטנגן" געשטעלט געווארען
דראטצע פון צויזו דיטשען שריפט-
טעלעלר — רצחיטש אונ דערצען —
זו דער פראגערויזישער בערודטמאן

